

Als Ubu op het toneel verschijnt regeert de waanzin

Theater

'Ubu' van Toneelgroep Amsterdam en Schauspiel Essen. Nog te zien in Stadschouwburg Amsterdam op 6/5 t/m 8/5, www.tga.nl

'Ubu', een coproductie van Toneelgroep Amsterdam en Schauspiel Essen in het kader van Ruhrgebied, Europese Culturele Hoofdstad 2010, vangt aan als verstillend bewegingstheater. 'Liberté, égalité, fraternité': manifestteksten over de grondrechten van de mens worden op bruin pakpapier gekalligrafeerd. De koning scheurt steeds nieuwe stukken papier af om zijn onderdanen aan het karwei te houden. De pen- nen krassen in opperste concentratie.

De contemplatieve rust vormt een prachtig contrast met de anarchistische gekte die losbreekt als de megalomane ploert Ubu, een vraatzuchtige patser van het ergste soort, door zijn al even niets ontziende vrouw wordt aangezet de macht te grijpen. Eerst gaat de koning eraan, daarna de edelen, steeds in één acteur geper- sonifieerd op wiens hoofd de 'manif- festen' worden stukgeslagen.

De Duitse regisseur Sebastian Nübling regisseert Alfred Jarry's 'Ubu' als een tot bacchanaal ontsporend kinderpartijtje waarbij bloed met hetzelfde gemak vloeit als de verf uit de verffles spuit. Nübling werd bekend met acteer- spel in de hoogste versnelling en het absurdistische

Tafereel uit 'Ubu'

'Ubu' nodigde hem daarbij ook tot slapstick uit. Grote flapschoenen verschaffen de personages een clowneske motoriek, wat hun 'gruweldaden' een extra bijtend karakter geeft. De meest groteske clown – hoewel op kek gekleurde instap- pertjes – is Ma Ubu, voortreffelijk ge- speeld door Frieda Pittoors, die in vet

Vlaams en met scheve bek de groot- ste banaliteiten scandeert.

De gemixte Nederlands-Duitse cast bezigt moerstaal, en die talige men- gelmoes past uitstekend bij het brab- beltaaltje dat auteur Alfred Jarry, de meester van de onzinwoorden, zijn vulgaire held Ubu in de mond legt.

'Ubu' is gebaseerd op de absurde stukken van Alfred Jarry die met Ubu in het *fin de siècle* een personage creëerde, waarin het komende twin- tigste-eeuws despotisme verscholen zou komen te liggen. De Engelse lite- raire 'raising star' Simon Stephens schreef voor 'Ubu' een aanvullende tekst, als min of meer losstaand tweede deel gepresenteerd. Hierin verschijnt Ubu voor een 'heden- daags' tribunaal, waar hij voor zijn gruweldaden terecht moet staan. Middels getuigenissen wordt een groot thema aangeroerd: de on- macht van interventie.

'Ubu' neigt in dit tweede deel naar politiek pamflettisme, overigens zonder drammerig te worden. Het is wel een beetje tam, zeker in vergelij- king met het zo krankzinnige eerste deel.

Toch zijn er ook hier aangrijpende momenten: als Ubu met zijn broek op de knieën een litanie oplepelt van recente geweldsexcessen die over de mensheid zijn uitgestort – van de ge- nocide in Afrika tot de oorlog in Irak. Niets is krankzinniger dan de werke- lijkheid, zei volksschrijver Gerard Reve al.

Sander Hiskemuller